

Для підвищення стабільності банків необхідно поступово збільшувати капітал і зменшувати кількість проблемних кредитів. Оскільки основні ризики можуть вплинути на більшу кількість банків, важливо підтримувати капітал банків на рівні, що перевищує мінімальні вимоги Національного банку України.

В результаті цього банкам необхідно:

- збільшувати участь у безризикових операціях, таких як інвестування в низькоризикові та середньодохідні активи, окрім інвестиційних кредитів;
- оптимізувати витрати за рахунок зменшення резервів, скорочення чисельності підрозділів і персоналу.

Дослідження впливу війни на рівень капіталізації та ліквідності українських банків, а також дослідження змін стабільності та стійкості вітчизняної банківської системи під час війни є перспективою подальших досліджень

Список використаних джерел:

1. Іващук О. В. Антикризові механізми відновлення стійкості банківської системи в умовах глобальної нестабільності. *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України*. 2018. Вип. 5 (133). С. 141-146.

2. Офіційний сайт Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua>

3. Жирій К. Як банки допомагають вистояти економіці та громадянам у часи війни. Unian.ua. 2022. URL: <https://www.unian.ua/economics/finance/yak-banki-dopomagayut-vistoyati-ekonomici-ta-gromadyanam-u-chasiviyini-novini-ukrajina-11753254.html>

Чуб П.М.

к.е.н., доцент,

доцент кафедри банківської справи та страхування

Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

НЕПРАЦЮЮЧІ КРЕДИТИ (NPL) В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Наслідки війни – руйнування активів та заставного майна, падіння доходів та погіршення платоспроможності позичальників знижують їх спроможність обслуговувати кредити, знижують якість кредитних портфелів банків та зумовлюють збільшення відрахувань у резерви.

Банки вже визнали значні кредитні втрати – від початку повномасштабної війни обсяги відрахування в резерви під кредити перевищили 100 млрд грн і становлять понад 12% кредитного портфеля, що банки мали наприкінці лютого 2022 року. Потенційні втрати кредитного портфеля внаслідок війни, економічної кризи та енергетичного терору країни-агресора можуть сягнути 30% [1].

Непрацюючі кредити (англ. Non-performing loan, скорочено – NPL) входять до числа найбільш системних порушень договірних відносин. Вони впливають на економіку шляхом нераціонального розподілу кредитів та зниження довіри учасників ринку, що в кінцевому підсумку уповільнює зростання економіки країни.

Починаючи з 01.02.2017 непрацюючі кредити визначені відповідно до правил постанови Правління НБУ № 351 від 30.06.2016. Непрацюючими визначено кредити, за якими відбулася подія дефолту. Дефолт визначається фактом прострочення платежу за активом понад 90 днів, або неможливістю вчасного погашення боргу позичальника без стягнення забезпечення [2]. Це визначення відповідає рекомендаціям Міжнародного валютного фонду щодо врегулювання питань (NPL).

Повномасштабне військове вторгнення росії в Україну переломило тенденцію до поступового скорочення частки непрацюючих кредитів (NPL), яке тривало з 2018 року: за цей час обсяг NPL зменшився на майже 300 млрд грн, частка в кредитному портфелі скоротилася з 55% до 27% станом на 1 березня 2022 року .

На 1 січня 2023 року частка непрацюючих кредитів (NPL) у банківському секторі зросла до 38%. Обсяг непрацюючих кредитів за березень – грудень 2022 року збільшився на 127 млрд грн до 432 млрд грн. Близько 75% NPL сектору сконцентровано в державних банках, зокрема понад 40% припадає на Приватбанк [1].

Отже, з введенням воєнного стану непрацюючі кредити зросли за всіма секторами, що підтверджує зростання рівня ризикованості кредитних операцій в економіці та підвищення фінансової нестабільності як для кредитного ринку в цілому, так і безпосередньо для банків.

Проте, станом на 1 січня 2024 року частка непрацюючих кредитів (NPL) у банківському секторі становила вже 37,4%, що на 0,8 відсоткових пункта нижче показника на 1 січня 2023 року. Відповідно обсяг непрацюючих кредитів за рік скоротився на 9,7 млрд грн – до 422,4 млрд грн [3].

Ключовими факторами, що вплинули на скорочення частки непрацюючих кредитів у 2023 році стали:

- поліпшення попиту на гривневі кредити, і як наслідок зростання кредитного портфеля, насамперед, роздрібного споживчого кредитування та іпотечних позик;
- реструктуризація та подальше відновлення обслуговування проблемної заборгованості корпоративними клієнтами, що відбулося переважно в державних банках,
- списання банками непрацюючих кредитів фізичним особам.

Розглянемо один із найбільш ефективних способів вирішення проблеми NPL - продаж права вимоги по кредиту третім особам. Цей спосіб дозволяє банкам покращити ліквідність та очистити баланси від токсичних активів. До того ж, у відповідності з пунктом 13 Постанови Правління НБУ “Про затвердження Положення про організацію процесу управління проблемними активами в банках України” від 18 липня 2019 року № 97, згідно принципу

ефективності, банки повинні забезпечити скорочення рівня (у відсотках до відповідного обсягу активів) та обсягу проблемних активів (в абсолютних значеннях) з досягненням оптимального балансу між часом та обсягом повернення заборгованості за такими активами/обсягом надходжень від продажу права вимоги за такими активами відповідно до затвердженої банком стратегії управління проблемними активами [4].

Хоча NPL є надзвичайно ризикованими інвестиціями, їх придбання в Україні може мати низку переваг для інвесторів, серед яких [5]:

- ринок NPL є досить великим та диверсифікованим як по корпоративним так і по споживчим кредитам;
- багато банків не мають фінансових ресурсів для реалізації ефективних стратегій щодо повернення кредитів;
- іноземні інвестори можуть вийти на український ринок NPL, купуючи активи на відкритому аукціоні через інструмент спеціального призначення (SPV);
- можливість стягнення іпотеки, застави в позасудовому порядку.

Враховуючи той факт, що купівля NPL в Україні створює для інвесторів ризику, пов'язані із неповерненням кредитів, рекомендовано вживати такі запобіжні та захисні заходи:

➤ ретельно проаналізувати всі можливі юридичні ризики NPL перед придбанням (оцінка поточних судових, перевірка особистих даних кінцевих бенефіціарів, перевірка записів про кримінальні, майнові та судові справи, наявність іпотечних кредитів, застав, особистих гарантій, договорів згідно з міжнародним правом);

➤ під час процесів придбання та очищення активів проводити комплексну підтримку (під час та після аукціону, перереєстрації активів тощо);

➤ проводити належну консультативну та виконавчу стратегію управління активами (судові та позасудові процедури).

Вважаємо, що своєчасна оцінка банком кредитного ризику та проведення виважених реструктуризацій за потреби – запорука подальшої стійкості банків. Робота з NPL, що виникнуть під час поточної кризи, триватиме після завершення її глибокої фази. Зокрема, банки матимуть актуалізувати стратегії скорочення NPL після припинення чи скасування воєнного стану. Це стосується і актуалізації планів зі зниження NPL державних банків.

Список використаних джерел:

1. Частка непрацюючих кредитів (NPL) в Україні становила 38% на початок 2023 року. Національний Банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/stability/npl#1243-za-obsyagom-nepratsyuuyuchyuh-kredytiv-npl> (дата звернення 11.04.2024).

2. Положення про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями. Затверджено постановою Правління

НБУ №351 від 30.06.2016 р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0351500-16> (дата звернення 11.04.2024).

3. Тарасовський Ю. Обсяг непрацюючих кредитів у банківському секторі за рік скоротився майже на 10 млрд грн. *Журнал Forbes Ukraine*. URL: <https://forbes.ua/news/obsyag-nepratsyuuyuchikh-kreditiv-u-bankivskomu-sektori-zarik-skorotivsvya-mayzhe-na-10-mlrd-grn-07022024-19067> (дата звернення 11.04.2024).

4. Положення про організацію процесу управління проблемними активами в банках України. Затверджено постановою Правління НБУ № 97 від 18.07.2019 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0097500-19#Text> (дата звернення 11.04.2024).

5. Чорноус А. Правові аспекти непрацюючих кредитів в Україні: останні зміни та перспективи. *Hillmont Partners*. URL: <https://hillmont.com/ua/publ/alerts/legal-practicalities-ukrainian-non-performing-loans-recent-changes-perspectives> (дата звернення 11.04.2024).

Шуляк Д.А.,
директор департаменту розвитку роздрібного бізнесу
Київської регіональної дирекції,
СК «АРКС»,
аспірант кафедри банківської справи та страхування,
КНЕУ імені Вадима Гетьмана

ТРЕНДИ БАНКО-СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ ПІД ЧАС ВІЙНИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЇХ РОЗВИТКУ

Банко-страхування сьогодні є одним із найперспективніших каналів продажів страхових продуктів в Україні. При цьому запорукою його успішного розвитку є не тільки пропозиція клієнту сучасного, зрозумілого та практично корисного страхового продукту, а й налагоджена взаємовигідна співпраця із банко-страхування на всіх рівнях. Крім того, безперервно розвиваються сучасні технології, а разом з ними з'являються й нові можливості у банко-страхування, що дозволяє його учасникам виходити на новий рівень [1].

Останні декілька років банки та страхові компанії активно кооперують свої зусилля в секторі фінансів. В тому числі це обумовлено процесами глобалізації економіки світу й тісно пов'язано з глобальними змінами відносин в фінансовому та економічному секторах [2]. В таких умовах виникає питання: банки та страхові компанії конкуренти чи партнери. Щоб відповісти на це питання, варто прояснити одну річ: банки та страхові організації мають виняткову правоздатність, тобто вони здійснюють свою діяльність на основі ліцензії, яку видає центральний банк. Це означає, що банк не може надавати страхові послуги, а страхові організації не продають банківських продуктів. Таким чином, банки та страхові компанії складно назвати конкурентами. І коли ми говоримо, що банк надає страхові послуги, це означає, що банк має співпрацю зі страховою